

Fričovce, 14. 12. 2021

Dr. hab. Jozef Marčín
Fričovce 7
082 37 Široké (Slovensko)

RECENZIA

dizertačnej práce mgr. lic. Bc. Zuzany Kubíkovej, (ako uvádza v úvode je) moderator cancellariae Diecézneho cirkevného súdu v Brně (od r. 2007) a zároveň je sekretárka Akadémie kánonického práva v Brne pod názvom *Investigatio praedicialis seu pastoralis v brněnské diecézi v kontexte reformy manželského procesu papeže Františka*, Lublin 2021, ss. 209 aj s prílohami. (poľsky: *Investigatio praeiudicialis seu pastoralis w diecezji brneńskiej w kontekście reformy procesu małżenskigo Papieża Franciszka*, Lublin 2021), napísanej pod vedením dr. hab. Marty Greszaty – Telusiewicz, prof. KUL na základe vymenovania Radou Inštitútu kánonického práva, Fakulty práva, kánonického práva a administratívy KUL zo 4. 10. 2021, odoslanej listom z 11. 10. 2021, WP – 520 - 131604/1/2021.

I. Téma, problém a cieľ práce

Dizertačná práca lic. mgr. Bc. Zuzany Kubíkovej, kancelárky Diecézneho cirkevného súdu v Brne pod názvom *Investigatio praedicialis seu pastoralis v brněnské diecézi v kontexte reformy manželského procesu papeže Františka*, Lublin 2021, ss. 209. (poľsky: *Investigatio praeiudicialis seu pastoralis w diecezji brneńskiej w kontekście reformy procesu małżenskigo Papieża Franciszka*, Lublin 2021), napísaná pod vedením dr. hab. Marty Greszaty – Telusiewicz, prof. KUL, je zaujímavá a veľmi aktuálna vzhľadom na veľký počet rozpadnutých, následne rozvedených a v mnohých prípadoch nových civilných, ale nie sviatostných manželstiev.

Okrem aktuálnosti témy práce pre jej novosť, dôvodom jej napísania je aj vlastné vedomie autorky o absencii, či nedostatočnosti konzultačnej služby na cirkevných súdoch v Českej republike a touto prácou chce ponúknuť príspevok pre jej zriadenie či skvalitnenie a to hlavne pre diecézny súd v Brne v súvislosti s požiadavkou na existenciu „stabilnej štruktúry konzultačnej služby“.

I. Pramene a literatúra.

Autorka pri písaní svojej práce využíva bohatú bibliografiu rozdeľuje na I. Pramene (64 pozícií), 2. Pápežské príhovory (53) a Partikulárne právo (4), potom Literatúru, (104) Internetové odkazy a Elektronické zdroje (24) spolu je to 249 pozícií.

Používa v prevažnej väčšine taliansku, ale aj poľskú či inú literatúru. Využíva aj interné (vnútorné) zdroje, ktoré jej boli poskytnuté jednak u biskupskej kúrie brnianskej diecézy, či ako kancelárka využila materiály aj z diecézneho cirkevného súdu tejto diecézy.

Bibliografiu by som rozdelil na dve základné časti a to I. Pramene a II. literatúru

K Prameňom (I) by som priradil: 1. Dokumenty pápežov a kongregácii, či iných úradov Rímskej kúrie, 2. Príhovory pápežov, 3. Dokumenty partikulárneho práva. K Literatúre (II) by som priradil 1. Právnická literatúra 2. Pomocnú literatúru 3. Internetové odkazy a Elektronické zdroje. Aj Príhovory pápežov a aj dokumenty partikulárneho práva patria k prameňom

II. Metóda

Vo svojej práci autorky používa viacero metód a to: metódu analytickú, priamu historickú, dogmatickú a na zdôvodňovanie premis a záverov používa aj indukciu a dedukciu. Pri používaní právnych noriem vychádza z právnej metodológie s cieľom správne pochopiť zmysel zákona.

III. Skladba práce

Na začiatok práce autorka umiestnila obsah, skratky a bibliografiu. Potom nasleduje úvod, štyri kapitoly a záver. Toto všetko dopĺňa súhrnom (v českom, poľskom i anglickom jazyku) a nakoniec predkladá prílohy v poľskom jazyku.

V úvode (s. 22-25) svojej práce doktorandka hovorí, že základom tejto práce sú Procesné normy obsiahnuté v motu proprio pápeža Františka *Mitis iudex Dominus Iesus* (ďalej len MIDI) z r. 2015 (čl. 2 a nasledujúce). V tom istom roku po vydaní MIDI bolo aj v Brnianskej diecéze sympóziu, ktorého téma bola tzv. procesná reforma. Aj súd Rímskej roty r. 2016 vydal príručku k aplikácii MIDI s názvom *Sussidio applicativo. Autorka píše, že najprv je treba vedieť čo platí a čo neplatí v systéme noriem a potom sa zamerať na pochopenie správnej aplikácie*. Pápež nemá na mysli len konzultačnú službu súdu, ale celú „stabilnú štruktúru“ konzultorov v rámci diecézy či niekoľkých diecéz.

V prvej kapitole s názvom *Dejinné predpoklady súčasnej procesnej reformy* (s. 26 - 76) autor rozoberá dejiny od 18. storočia o manželstve a rodine (včetně učenia vtedajších pápežov). Cieľom tejto časti je predložiť kontinuitu cirkevného magistéria, ktoré následne umožňuje správne interpretovať učenie pápeža Františka.

V druhej kapitole s názvom *Nové prístupy pápeža Františka a reforma manželského procesu* (s. 77 - 112) sa zaoberá zmenou paradigmatu, ktorú predstavuje pontifikát pápeža Františka, oproti skôr predstaveným pápežom v ich učení. Cieľom tejto časti je pochopiť a prijať pápeža Františka a to aj novosťou jeho vyjadrovania.

V tretej kapitole s názvom *Predsúdne alebo pastoračné šetrenie* (s. 113 - 157) hovorí o teoreticko-právnom pojednaní ohľadne terminológie „*investigatio*“, „*praeiudicialis*“, „*seu*“, „*pastoralis*“. Predkladá tiež dostupné kánonické riešenia pre rozpadnuté manželstva. Je to podklad pre konzultorov, ako základná orientácia, pre smerovanie veriacich. Pojednáva tiež o konzultačnej službe, ktorá bola Kongregáciou pre katolícku výchovu navrhnutá do troch stupňov (viď *Novis postulatis*).

A nakoniec v štvrtej kapitole s názvom *Predsúdne alebo pastoračné šetrenie v brnianskej diecéze* (s. 158-186) analyzuje situáciu v diecéze vo vzťahu k manželstvu a rodine, predkladá najdôležitejšie inštitúcie venujúce sa rodinám, popisuje činnosť a aktivitu cirkevného súdu v Brne včetně jeho konzultačnej služby. Vrcholom celej časti je návrh realizácie *investigatio praeiudicialis seu pastoralis* pre špecifickú situáciu na území brnianskej diecézy s označením možného vytvorenia *Vademecum*, pre konzultačnú službu podľa procesných noriem v MIDI, čl. 3.

Výsledky svojich úvah prezentuje v závere (s. 187-193).

IV. Obsah práce a vedecké výsledky

Ak chceme pochopiť „dnešok“, musíme sa podrobnejšie pozrieť na „včerajšok“. Krátky pohľad do minulosti od 18. storočia na chápanie manželstva a rodiny v učení a v náuke pápežov, vytvára istú líniu k pochopeniu i súčasného pápeža Františka. Vychádzajúc z výroku pápeža Benedikta XVI., že čo bolo pravdou včera, zostáva pravdou aj dnes, sa autorka usiluje pochopiť a vyjasniť mnohé aj rozporuplné vyjadrenia pápeža Františka a na záseade čl. 892 Katechizmu Katolíckej cirkvi predkladá veriacim, ako majú prijímať učenie rímskeho biskupa. Pápež František si nepraje meniť náuku cirkvi ale postoje v cirkvi.

Učenie Františka o manželstve a rodine je nielen v kontinuite s predchádzajúcou náukou cirkvi, ale prináša aj sviežu novosť (hlavne v eklesiologii). Náuka o pretvorení cirkevných štruktúr na „otvorený dom“ je v praxi veľmi ťažká. Pápež prenáša tuto skutočnosť otvorenosti cirkvi aj na oblasť manželstva a rodiny. Výsledkom synody o rodine z r. 2014 kde sa hovorilo aj o rozvedených a ich možnosti pristupovania ku sviatostiam, o apele na urýchlenie a sprístupnenie procesu ohľadne platnosti manželstva, lepšie ukotvenie súdnej praxe do oblasti pastorácie a požiadavke na dostupnosť predsúdného alebo pastoračného šetrenia bolo motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iustus*, v ktorom všetky tieto požiadavky boli zohľadnené.

Autorka sa ti javí ako odborníčka v spracovanej problematike so svojimi pätnásť ročnými skúsenosťami moderátorky diecézneho súdu v Brne, ale zároveň je aj sekretárka Právnickej akadémie v Brne a tak prepája prax a život s akademickým poznaním

Vzhľadom na uvedené skutočnosti sa domnievam, že recenzovaná monografia je cenným príspevkom k rozvoju kánonickej vedy, v československom priestore, ale zároveň na základe analýz, vychádzajúcich z reálneho života, ponúka riešenia na analyzovanú situáciu pre konkrétnu brnenskú diecézu, čo je analogicky možné vykonať aj v iných diecézach pri zohľadnení ich špecifik. Veľkým prínosom tejto práce je aj to, že podáva kľúč, ako chápať náuku pápeža Františka pri jeho mnohokrát (v práci spomenutých) aj rozporuplných vyjadreniach. Preto ako recenzent žiadam, aby po zohľadnení uvedených nedostatkov bola vydaná vo vydavateľstve s vysokým renomé vo vedeckých kruhoch.

Záverečné poznámky

V celkovom hodnotení s plným presvedčením konštatujem, že dizertačná práca mgr. lic. Bc. Zuzany Kubíkovej spĺňa požiadavky zákona zo 14. marca 2003 o vedeckých hodnostiach a akademických tituloch a o vedeckých hodnostiach a umeleckých tituloch (Zbierka zákonov 2003, č. 65, čiastka 595, v znení neskorších predpisov) v spojení s § 179 ods. 2 a 3 zákona z 3. júla 2018 a § 24 ods. 2 Štatútu Katolíckej univerzity v Lubline.

Na základe uvedeného žiadam, aby bola mgr. lic. Zuzana Kubíková pripustená do ďalších stupňov doktorandského štúdia.

Otázky:

1. Myslite si, že je to vhodné, keď sa mnohé činnosti delegujú diecéznym biskupom súdu, ak ide o skutočnosti, ktoré by na prvom mieste patrili iným úradom diecéznej kúrie napr. *Ratum non consumatum*, *privilegium pavlinum*, *petrinum*, separácia ... Nezaťažuje sa s tým veľmi súd ?
2. Vedeli by ste si konkrétne predstaviť, ako by sa mali vo Vašej diecéze pripraviť konzultori I. stupňa t.z. farári a farskí spolupracovníci k predsúdnemu, alebo pastoračnému šetreniu a čo by ste odporúčala diecéznym biskupom iných diecéz v Čechách, na Morave (okrem Vašej diecézy) a na Slovensku, ako to majú urobiť?

Fričovce, dnia 14 grudnia 2021 r.

Dr. hab. Jozef Marčín
Fričovce 7
082 37 Široké (Słowacja)

RECENZJA

pracy dysertacyjnej mgr. lic. Bc. Zuzany Kubikovej, (jak podaje we wstępie jest) moderator cancellariae Diecezjalnego Sądu Kościelnego w Brnie (od 2007 r.) i jednocześnie sekretarzem Akademii Prawa Kanonicznego w Brnie pod tytułem *Investigatio praedicialis seu pastoralis v brněnské diecézi v kontexte reformy manželského procesu papeže Františka*, Lublin 2021, ss. 209 i z załącznikami. (po polsku *Investigatio praeiudicialis seu pastoralis w diecezji brneńskiej w kontekście reformy procesu małżeńskiego Papieża Franciszka*, Lublin 2021), napisanej pod kierunkiem dr. hab. Marta Greszata - Telusiewicz, prof. KUL na mocy mianowania Rady Instytutu Prawa Kanonicznego, Wydziału Prawa, Prawa Kanonicznego i Administracji KUL, z dnia 4. 10. 2021 r., przesłanego pismem z dnia 11. 10. 2021 r., WP - 520 - 131604/1/2021.

I. Temat, problem i cel pracy

Praca dysertacyjna mgr. lic Bc. Zuzany Kubikovej, kanclerza Diecezjalnego Sądu Kościelnego w Brnie, zatytułowana *Investigatio praeiudicialis seu pastoralis w diecezji brneńskiej w kontekście reformy procesu małżeńskiego Papieża Franciszka*, Lublin 2021), napisanej pod kierunkiem dr. hab. Marta Greszata - Telusiewicz, prof. KUL, jest interesująca i bardzo aktualna ze względu na dużą liczbę rozbitych, następnie rozwiedzionych i w wielu przypadkach nowych małżeństw cywilnych, ale nie sakramentalnych.

Oprócz aktualności tematu pracy ze względu na jej nowość, powodem jej napisania jest również świadomość autorki o braku lub niedostatecznym funkcjonowaniu służby konsultacyjnej w sądach kościelnych w Republice Czeskiej i chce ona tą pracą przyczynić się do jej utworzenia lub ulepszenia, zwłaszcza w przypadku sądu diecezjalnego w Brnie w związku z wymogiem istnienia „stabilnej struktury służby konsultacyjnej“.

I. Źródła i literatura

Pisząc pracę autorka posługuje się bogatą bibliografią podzieloną na 1. źródła (64 pozycje), 2. przemówienia papieskie (53) i prawo partykularne (4), następnie literaturę, (104) Internetowe i elektroniczne źródła (24) w sumie 249 pozycji.

Korzysta głównie z literatury włoskiej, ale także polskiej i innych. Korzysta również ze źródeł wewnętrznych, które zostały jej przekazane przez kurię biskupią diecezji brneńskiej, czy też jako kanclerz korzystała z materiałów diecezjalnego sądu kościelnego tej diecezji.

Bibliografię podzieliłbym na dwie podstawowe części, a mianowicie I. Źródła i II. Literatura.

Do Źródła (I) przypisałbym: 1. Dokumenty papieży i kongregacji lub innych urzędów Kurii Rzymskiej, 2. Przemówienia papieży, 3. Dokumenty prawa partykularnego. Do literatury (II) przypisałbym 1. Literaturę prawniczą 2. Literaturę pomocniczą 3. Odniesienia internetowe i zasoby elektroniczne. Zarówno przemówienia papieży, jak i dokumenty prawa partykularnego należą do źródeł.

II. Metoda

W swojej pracy autorka posługuje się kilkoma metodami, a mianowicie: metodą analityczną, metodą historyczną bezpośrednią, metodą dogmatyczną, a także stosuje indukcję i dedukcję w celu uzasadnienia swoich przesłanek i wniosków. Posługując się normami prawnymi, sięga do metodologii prawa, aby prawidłowo zrozumieć znaczenie prawa.

III. Skład pracy

Autorka umieściła na początku pracy spis treści, skróty i bibliografię. Po nim następuje wstęp, cztery rozdziały i zakończenie. Uzupełnieniem jest podsumowanie (w języku czeskim, polskim i angielskim), a na końcu załączniki w języku polskim.

We wstępie (s. 22-25) rozprawy doktorantka stwierdza, że podstawą tej rozprawy są Normy proceduralne zawarte w motu proprio papieża Franciszka z 2015 roku *Mitis iudex Dominus Iesus* (dalej MIDI) (art. 2 i n.). W tym samym roku, po wydaniu MIDI, w diecezji brneńskiej odbyło się sympozjum, którego tematem była tzw. reforma proceduralna. Również Trybunał Roty Rzymskiej z 2016 r. wydał instrukcję dotyczącą stosowania MIDI zatytułowaną *Sussidio applicativo*. Autorka pisze, że trzeba najpierw wiedzieć, co w systemie norm obowiązuje, a co nie, a następnie skupić się na zrozumieniu właściwego zastosowania. Papież odnosi się nie tylko do posługi konsultacyjnej sądu, ale do całej „stabilnej struktury“ konsultorów w diecezji lub kilku diecezjach.

W rozdziale pierwszym, *Historyczne uwarunkowania obecnej reformy proceduralnej* (s. 26-76), autorka omawia historię małżeństwa i rodziny od XVIII wieku (z uwzględnieniem nauczania ówczesnych papieży). Celem tej części jest ukazanie ciągłości magisterium Kościoła, co z kolei pozwala prawidłowo interpretować nauczanie papieża Franciszka.

Drugi rozdział, *Nowe podejście papieża Franciszka i reforma procesu małżeńskiego* (s. 77-112), omawia zmianę paradygmatu, jaką stanowi pontyfikat papieża Franciszka w stosunku do nauczania wcześniejszych papieży. Celem tej części jest zrozumienie i przyjęcie papieża Franciszka, także poprzez nowość jego języka.

W trzecim rozdziale, zatytułowanym *Dochodzenie przedsądowe lub duszpasterskie* (s. 113-157), mówi w sprawie rozprawy teoretyczno-prawnej dotyczącej terminologii „*investigatio*”, „*praeiudicialis*”, „*seu*”, „*pastoralis*”. Przedstawia również kanoniczne rozwiązania dostępne dla rozbitych małżeństw.

Jest to podstawa dla konsultorów, jako podstawowa orientacja, dla kierowania wiernymi. Omawia także duszpasterstwo konsultacyjne, które zostało zaproponowane przez Kongregację Wychowania Katolickiego w trzech etapach (zob. *Novis postulatis*).

Wreszcie w czwartym rozdziale, zatytułowanym *Dochodzenie przedsądowe lub duszpasterskie w diecezji brneńskiej* (s. 158-186), analizuje sytuację w diecezji w odniesieniu do małżeństwa i rodziny, przedstawia najważniejsze instytucje zajmujące się rodzinami oraz opisuje działalność Sądu Kościelnego w Brnie, w tym jego służbę konsultacyjną. Zwieńczeniem całej części jest propozycja realizacji *investigatio praeiudicialis seu pastoralis* dla konkretnej sytuacji na terenie diecezji brneńskiej, ze wskazaniem na ewentualne

utworzenie *Vademecum* dla służby konsultacyjnej zgodnie z normami proceduralnymi w MIDI, art. 3.

Wyniki swoich przemyśleń przedstawi w zakończeniu (s. 187-193).

IV. Treść pracy i wyniki naukowe

Jeśli chcemy zrozumieć „dzisiaj”, musimy przyjrzeć się na „wczoraj”. Krótkie spojrzenie w przeszłość, począwszy od XVIII wieku, na rozumienie małżeństwa i rodziny w nauczaniu i doktrynie papieża, stwarza pewną linię do zrozumienia także obecnego papieża Franciszka. Opierając się na stwierdzeniu papieża Benedykta XVI, że to, co było prawdą wczoraj, pozostaje prawdą dzisiaj, autorka stara się zrozumieć i wyjaśnić liczne i sprzeczne wypowiedzi papieża Franciszka oraz, opierając się na zasadzie art. 892 Katechizmu Kościoła Katolickiego, przedstawia wiernym, jak mają odbierać nauczanie Biskupa Rzymu.

Papież Franciszek nie chce zmieniać doktryny Kościoła, ale postawy w Kościele.

Nauczanie Franciszka na temat małżeństwa i rodziny nie tylko pozostaje w ciągłości z dotychczasowym nauczaniem Kościoła, ale wnosi także świeże *novum* (zwłaszcza w eklezjologii). Doktryna o przekształceniu struktur kościelnych w „dom otwarty” jest bardzo trudna w praktyce. Papież przenosi tę rzeczywistość otwartości Kościoła na obszar małżeństwa i rodziny. Synod o rodzinie z 2014 r., który mówił także o rozwiedzionych i ich możliwości dostępu do sakramentów, apel o przyspieszenie i większą dostępność procesu dotyczącego ważności małżeństwa, lepsze zakotwiczenie praktyki sądowej w dziedzinie duszpasterstwa oraz postulat dostępności dochodzenia przedprocesowego lub duszpasterskiego, zaowocował motu proprio *Mitis Iudex Dominus Iesus*, w którym wszystkie te postulaty zostały uwzględnione.

Autorka jawi się jako znawca tematu z piętnastoletnim doświadczeniem moderatora sądu diecezjalnego w Brnie, ale jest również sekretarzem Akademii Prawa w Brnie i w ten sposób łączy praktykę i życie z wiedzą akademicką.

Wobec powyższego uważam, że recenzowana monografia stanowi cenny wkład w rozwój kanonistyki na obszarze czechosłowackim, a jednocześnie na podstawie analiz opartych na realiach proponuje rozwiązania analizowanej sytuacji dla konkretnej diecezji brneńskiej, co można analogicznie uczynić także w innych diecezjach, uwzględniając ich specyfikę. Innym wielkim wkładem tej pracy jest to, że dostarcza ona klucza do zrozumienia nauczania papieża Franciszka w obliczu jego wielu sprzecznych wypowiedzi (wspomnianych w pracy). Dlatego jako recenzent proszę, aby po uwzględnieniu wspomnianych braków, została ona opublikowana przez wydawcę o wysokiej renomie w środowisku naukowym.

Uwagi końcowe

W ogólnej ocenie stwierdzam z pełnym przekonaniem, że praca dyzertacyjna mgr.lic. Bc. Zuzany Kubíkovéj spełnia wymogi ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2003 r., Nr 65, poz. 595, z późn. zm.), w związku z art. 179 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. oraz art. 24 ust. 2 Statutu KUL.

W związku z powyższym zwracam się z prośbą, aby mgr. lic. Zuzana Kubíková była przyjęta na dalsze etapy studiów doktoranckich.

Pytania:

1. Czy jest to właściwe, gdy wiele działań jest przekazywanych biskupom diecezjalnym przez sąd, jeśli chodzi o fakty, które należałyby do innych urzędów kurii diecezjalnej w pierwszej kolejności, np. Ratum nonconsumatum, privilegium paulinum, petrinum, separacja ... Czy nie przeszkadza to zbytnio sądowi?
2. Czy może pani podać nam konkretny pomysł, jak konsultorzy pierwszego stopnia w pań diecezji, tzn. proboszczowie i współpracownicy parafialni, powinni przygotować się do dochodzenia przedsądowego lub duszpasterskiego i co by pani poleciła biskupom diecezjalnym innych diecezji w Czechach, na Morawie (z wyjątkiem pań diecezji) i na Słowacji, jak powinni to zrobić?

